

بخش اول

لیلی محمدحسین

آموزش و پرورش در جهان

کار گروهی

کلیدواژه‌ها: کار گروهی، یادگیری، حل مسئله.

اشاره

یکی از روش‌های موفق که در پیشرفت تحصیلی تأثیر زیادی دارد، یادگیری به روش همیاری یا کار گروهی است. معلم باید فعالیت‌های یادگیری از طریق همیاری را به گونه‌ای سازمان دهد که دانش‌آموزان احساس حقیقی وابسته بودن به یکدیگر را داشته باشند و بدانند که هیچ یک از اعضای گروه نمی‌توانند موفق باشند، مگر این که تمام اعضا موفق شوند. در نوشته‌ی زیر با چند نوع سازمان‌دهی یادگیری از طریق همیاری آشنا می‌شویم.

مروری بر ادبیات کار گروهی^۱ یا یادگیری از طریق همیاری^۲ نشان می‌دهد، استفاده از این روش‌ها از قرن گذشته آغاز شده و بیش از نوآوری‌های دیگر آموزشی، مورد تحقیق و بررسی قرار گرفته است. این روش‌ها را به شکلی که امروز از آن‌ها استفاده می‌کنیم، اولین بار برادران **جانسون**^۳ در دهه‌ی ۶۰ میلادی در ایالات متحده‌ی آمریکا معرفی کردند. یادگیری از طریق همیاری، بر گروه‌های کوچک یادگیری با ساختار تمرکز دارد. تحقیقات نشان داده است، استفاده از انواع روش‌های همیاری، نه تنها بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، بلکه موجب رشد اجتماعی و روحی آنان نیز می‌شود؛ به‌طوری که عزت‌نفسشان ارتقا می‌یابد، نسبت به مدرسه و همسالانشان نگرش مثبت کسب می‌کنند و توانایی حل مسئله‌شان نیز بهتر می‌شود. در این شماره، به ویژگی‌ها و شرایط اجرای موفق این روش‌ها می‌پردازیم و در شماره‌ی بعد، چگونگی استفاده از این روش‌ها را در برخی از کشورها شرح می‌دهیم.

در واقع روش‌های یادگیری از طریق همیاری، تعریف دیگری از تدریس و نقش مربی ارائه می‌دهد. وقتی دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک با هم کار می‌کنند، معلم نقش تسهیل‌کننده‌ی را ایفا می‌کند که شیوه‌ی تدریسش را با نتایج یادگیری متناسب می‌سازد. دانش‌آموزان ترغیب می‌شوند اطلاعات را با هم کشف کنند و برای یادگیری به هم کمک کنند. البته تحقیقات نشان داده‌اند، برای موفقیت روش‌های یادگیری از طریق همیاری، باید دو شرط اصلی وجود داشته باشد.

اولین شرط، ایجاد وابستگی درونی مثبت^۴ بین دانش‌آموزان است. این شرط را با این عبارت به بهترین شکل می‌توان نشان داد: «همه با هم شنا می‌کنیم و یا همه با هم غرق می‌شویم». اعضای گروه باید درک کنند که برای دستیابی به هدف، لازم است با هم کار کنند. بنابراین، در هر تکلیف یادگیری، دانش‌آموزان دو مسئولیت دارند:

۱. مواد آموزشی (تکلیف تعیین شده) را یاد بگیرند؛

۲. مطمئن شوند که همه‌ی اعضای گروه‌شان تکلیف تعیین شده را یاد گرفته‌اند.

در واقع، وابستگی درونی مثبت وقتی ایجاد می‌شود که اعضای گروه به صورتی به هم وابسته باشند که هیچ یک به تنهایی امکان موفقیت نداشته باشد، مگر این که همه‌ی اعضای گروه موفق بشوند و موقعیتی ایجاد می‌شود که دانش‌آموزان درمی‌یابند اولاً کارشان به هم گروهی‌ها منفعت می‌رساند و کار هم گروهی‌هایشان هم برای آن‌ها سودمند است؛ ثانیاً آن‌ها منابع شخصی‌شان را در اختیار هم گروهی‌هایشان قرار می‌دهند تا با حمایت و تشویق دو جانبه، یادگیری همه‌ی اعضا را به حداکثر رسانند. وقتی دانش‌آموزان وابستگی درونی مثبت را به خوبی درک کنند، تصدیق می‌کنند که:

الف) تلاش هر عضو گروه لازم و برای موفقیت گروهی ضروری است (یعنی جایی برای فرصت‌طلبان نیست).

ب) هر عضو گروه برای تلاش مشترک به علت منافعتش، نقش و مسئولیت‌های مربوط به تکلیف، کمک منحصربه‌فردی دارد.

شرط دوم برای اجرای موفق روش‌های یادگیری از طریق همیاری، مسئولیت فردی دانش‌آموزان برای یادگیری مواد آموزشی است. ضمن این که از دانش‌آموزان انتظار داریم به یکدیگر آموزش دهند و در گروه مواد آموزشی را یاد بگیرند، ولی آن‌ها برای اثبات یادگیری‌شان و یا نشان دادن درکشان از موضوع، باید به طور فردی پاسخ‌گو باشند. در واقع، افراد باید بتوانند به همان اندازه که به گروه کمک می‌کنند، از گروه کمک هم دریافت کنند.

در این‌جا با ساختار چند روش یادگیری از طریق همیاری آشنا می‌شویم که در کلاس‌های درس به راحتی قابل اجراست. خواننده می‌تواند دریابد که چه طور دو شرط وابستگی درونی مثبت و مسئولیت فردی در این روش‌ها تضمین می‌شود:

شماره ۳ آذر ۸۹
دوره ۱۶

وقتی دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک با هم کار می‌کنند، معلم نقش تسهیل‌کننده‌ای را ایفا می‌کند که شیوه‌ی تدریسش را با نتایج یادگیری متناسب می‌سازد

نام روش	چگونگی اجرا
پازلی یا تدریس اعضای تیم ^۵	ابتدا متن یا فعالیت قابل تقسیم، به قسمت‌های نسبتاً مساوی تعیین و بعد تعداد اعضای گروه مطابق با آن تعیین می‌شود. هر فرد از اعضای تیم، مسئولیت یادگیری یک قسمت را به عهده دارد. وی باید طوری مطلب را یاد بگیرد که بتواند به هم‌گروهی‌هایش آموزش دهد. می‌توان دانش‌آموزانی را که مسئولیت یک قسمت مشابه را دارند، گرد هم آورد تا با هم مشورت کنند و تصمیم بگیرند قسمت مورد نظر را چگونه به گروه ارائه دهند. بعد افراد به گروه‌های خود بازمی‌گردند تا قسمت تعیین شده را به اعضای دیگر ارائه دهند. سپس سؤال(هایی) مربوط به کل متن مطرح می‌شود و دانش‌آموزان باید به آن سؤال(ها) به طور فردی پاسخ دهند.
تفکر فردی - تفکر دو نفره - سهیم شدن با دو نفر دیگر ^۶	این روش یک ساختار سه مرحله‌ای دارد. در مرحله‌ی اول، افراد به طور فردی و بدون صحبت درباره‌ی سؤالی که معلم طرح کرده است، فکر می‌کنند. در مرحله‌ی دوم، افراد دو به دو گروه می‌شوند و افکارشان را با هم در میان می‌گذارند. در مرحله‌ی سوم، هر دو گروه پاسخ‌هایشان را در اختیار هم می‌گذارند.
مرور سه دقیقه‌ای ^۷	معلم وسط ارائه یا بحث درباره‌ی موضوع، سه دقیقه به دانش‌آموزان وقت می‌دهد تا افراد گروه آن‌چه را او گفته است، مرور کنند و سؤال‌های روشن‌کننده طرح کنند و یا سؤال‌های معلم را پاسخ دهند.
سرهای شماره‌دار ^۸	گروه‌های چهارنفره تشکیل می‌شوند. به هر عضو، شماره‌ای از ۱ تا ۴ داده می‌شود. سؤال‌هایی در اختیار گروه قرار می‌گیرد. گروه‌ها با هم کار می‌کنند تا بتواند به سؤال‌ها پاسخ شفاهی بدهند. معلم عددی را اعلام می‌کند (مثلاً ۲) و بعد هر کدام از شماره‌های ۲ باید سؤال را پاسخ بدهد.
تیم - جفت - تک‌نفره ^۹	دانش‌آموزان اول مسائل را در تیمشان حل می‌کنند. بعد با یک نفر از اعضا، تیم دو نفره تشکیل می‌دهند و در آخر مسئله را به تنهایی حل می‌کنند. این روش به منظور انگیزه‌مند کردن دانش‌آموزان برای موفقیت در حل مسائلی است که از سطح توانی‌شان بالاتر است.

8. Numbered Heads
9. Team-Pair-solo

منابع

1. Boyd & Dalton, (1993) "All in a School's Work ", T.E.C.E.S.S.A (North) Initiative, Eleanor Curtain Pub Melbourne.
2. www.ce.ucg.catholic.edu.au/learningandteachinf/index.htmw4.
- nkcsdk12.ma.us/~kcofer

1. groupwork
2. cooperative learning
3. David and Roger Johnson
4. Positive Interdependence
5. Jigsaw
6. Think-Pair-Share
7. Three Minute Review

پی‌نوشت

